

APA: TEMEI PRINCIPAL ÎN APARIȚIA CONFLICTELOR ARMATE ÎN SEC. XXI

Valentin ROȘCA

În mod tradițional, statele au folosit măsurile de constrângere în tentativa de a obține o anumită superioritate în cadrul disputelor cu alte state [2, p. 921]. Întotdeauna inamicul era acuzat de faptul că luptă pentru o cauză injustă, iar înfrângerea acestuia era cea mai elocventă dovadă că într-adevăr dânsul a servit o cauză injustă [1, p. 4].

Este deja o regulă pe mapamond că majoritatea resurselor naturale, vitale pentru buna desfășurare a economiei mondiale, sunt exploatate în regiuni care sunt populate nemijlocit de populațiile indigene. De asemenea, deja a devenit o informație de rutină pentru societatea internațională că cele mai sângeroase conflicte, crime și acțiuni inumane și degradante sunt săvârșite în aceste regiuni.

La rândul său, fiecare conflict militar în parte avea o conotație a sa în contextul căreia a apărut. Contextul politic, religios, economic, teritorial, etnic, rasial etc. În realitate, interesele economice mereu au predominant escaladarea oricărui conflict armat.

Apariția războaielor „ecologice” este caracterizată, în special, prin prezența unei „degradări ecologice” [3]. Atât deficitul, cât și abundența resurselor naturale au fost cunoscute drept cauze majore pentru generarea unor conflicte foarte tensionate în anumite regiuni. Aceasta se manifesta prin lupta de a avea acces și un anumit control asupra resurselor naturale din zonă (Ex: păduri, pășuni, terenuri, minerale, și nu în ultimul rând apa) [3]. Cazul Rwanda în acest sens este un exemplu elocvent. Întreaga societate internațională a fost martoră a unui genocid, al cărui motiv, în realitate, nu a fost diferența etnică, invocată la momentul escaladării conflictului, dar a fost accesul inechitabil al populației la resursele naturale din țară. Abundența resurselor naturale, de asemenea, poate constitui motiv primordial în escaladarea unui conflict armat. În acest sens poate fi menționată Indonezia [3].

Concluziile Programului Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP), în raportul anual din 1999 a menționat despre faptul că creșterea numărului de conflicte internaționale și ne-internaționale care apar în legătură cu agravarea situației mediului ambiant și deficitul de resurse naturale [3].

Distribuirea inechitabilă a resurselor de apă, utilizarea acestuia în multiple scopuri combinate cu creșterea populației lumii ne dau astăzi tot mai multe motive de a crede că în curând vom avea de înfruntat un nou tip de război „războiul apei”. În timp ce unii prezic acest tip de războaie, alții indică faptul că asemenea conflicte armate nu au avut loc deja de 4 500 ani. În ultimul timp, întrecerea crescândă pentru accesul la resursele de apă potabilă poate deveni un catalizator pentru o cooperare mai intensă între state [4].

Apa este o resursă esențială pentru supraviețuirea oamenilor. Din cauza schimbărilor climatice, accesul la apă a devenit o parte a preocupărilor multor state privind securitatea națională. Anumite asemenea resurse de apă, însă, riscă să devină resurse nerenovabile și pot fi epuizate [4].

Totodată, este necesar de remarcat faptul că în privința viabilității teoriei privind deficitul resurselor naturale (în special, apa) sunt prezente două curente: *Neomalthusianismul* susține că competiția pentru apă este o sursă a apariției conflictelor armate și *Cornucopianismului* potrivit căruia nu există nici o problemă de acest gen și consideră că omenirea, bazându-se pe principiul cooperării, va trece peste orice neînțelegeri de acest gen și va găsi o soluție optimă pentru toți actorii implicați într-un anumit conflict [5].

În conformitate cu Raportul anual al UNDP din 2006 mai mult de un miliard de oameni din toată populația din lume nu are acces la apă potabilă curată [7], iar în fiecare an în lume mor mai mult de 3 milioane de oameni din cauza maladiilor care apar în urma lipsei de apă și a igienei deplorabile [8].

Totuși, cu o destulă întârziere, societatea internațională a conștientizat un pericol iminent pentru întreg mapamondul în cazul folosirii iraționale a resurselor naturale. Însă, în pofida unor astfel de rezultate, riscul apariției conflictelor cauzate deficitul de apă persistă. Mai mult ca atât, în acest context se conturează diferite tipuri de conflicte (Ex: conflicte de **gradul întâi** – conflictele care rezultă din lipsa resurselor naturale în sine și conflicte de **gradul doi**, care rezultă din strategii de adaptare prin care societățile încearcă să depășească deficitul de resurse naturale) [6].

Carta ONU prin art.2, alin. (4) a interzis aplicarea forței și amenințarea cu aceasta în cadrul relațiilor internaționale. Aceasta a devenit o normă *jus cogens* în dreptul internațional, fapt confirmat și de Curtea Internațională de Justiție în cazul *Nicaragua v. SUA (1986)*. De asemenea, luând în considerație că art.2, alin. (4) din Carta ONU stabilește principiul neaplicării forței sau al neagresiunii în mod normal a fost ridicată problema definirii agresiunii. Societatea internațională fiind martora a unei continue lupte ideologice și politice dintre marile puteri în cadrul procesului de definire a agresiunii. Astfel, a fost adoptată Rezoluția Adunării Generale nr. 3314 (XXIX) din 14 decembrie 1974 privind definirea agresiunii [9] și aceea fiind doar cu caracter de recomandare.

Făcând o analiză a rezoluțiilor Consiliului de Securitate în materia protecției apelor în cadrul dreptului internațional umanitar, dar și cel al protecției mediului ambiant, astăzi ne permitem să concluzionăm, că acestei probleme i-a fost atrasă prea puțină atenție. A fost acceptată ideea, că protecția apei revine mandatului Adunării Generale și Consiliului Economic și Social mai mult decât Consiliului de Securitate. Aceste organe prezintă un caracter mai „democratic” și sunt mai adaptate la necesitățile social-economice, dar și cele ce țin de

protecția mediului ambiant, pe când Consiliul de Securitate este organul principal pentru menținerea păcii și securității internaționale [4].

Adițional tipurilor de conflicte care au tangență cu deficitul resurselor naturale menționate, anterior se mai evidențiază încă cinci tipuri de conflicte de acest gen, și anume:

- a) conflicte care decurg în mod direct din degradarea mediului pe plan local;
- b) confruntări etnice care decurg din ridicarea ratei migrației și segregăției sociale ca urmare a deficitului de resurse naturale;
- c) războaie civile cauzate de deficitul de resurse naturale;
- d) război interstatal din cauza deficitului de resurse naturale;
- e) conflictele Nord-Sud privind atenuarea, adaptării la compensații pentru problemele de mediu la nivel global [6].

Cu toate acestea, deficitul de apă poate fi folosit în calitate de componentă a strategiilor de război, cum a fost cazul cu aprovizionarea cu produse alimentare în trecut. Iar aceste tendințe deja se resimt la nivel internațional. Rezultatul în acest sens ar putea fi unul catastrofal. Astfel apare întrebarea: dacă la momentul de față, ONU nu reușește să aplice în totalitate prevederile art.2, alin. (4) din Carta ONU și să soluționeze conflictele armate existente la moment în lume, cum va reuși ea să facă față noilor cerințe care apar în contextul unor noi tipuri de conflicte armate specifice sec. XXI, în special *conflictele ecologice*?

Referințe:

1. BUGNION, F. Just wars, wars of aggression and international law. *International Review of the Red Cross*. No. 847, v. 84., September, 2002.
2. DAMROSCH, Lori F., HENKIN, L., PUGH, Crawford Richard, SCHACHTER, Oscar, SMIT, Hans. *International Law. Cases and Materials*. Forth Edition. American Casebook Series.
3. Stewart, N.F. *Deprivations, Environmental Degradation and Armed Conflicts: Need for Sustainable Development of Niger Delta Wetlands*. <http://www.nigerian-lawguru.com/articles/?P=articles&T=environmental%20law&L=environmental>.
4. TIGNINO, Mara. Water, international peace, and security. *International Review of the Red Cross*, vol. 92, No. 879, September, 2010.
5. HENSEL, P.R. BROCHMANN, M. *Armed Conflicts over International Rivers: The Onset and Militarization of River Claims*. <http://www.paulhensel.org/Research/apsa08r.pdf>.
6. Irna van der MOLEN, HILDERING, Antoinette. Water-cause for conflict or cooperation? *SYP Journal on Science and World Affairs* (2005) Vol.1, Issue 2, p.133–143. http://www.scienceandworldaffairs.org/PDFs/VanDerMolenHildering_Vol1.pdf.
7. Human Development Report (UNDP, 2006). Disponibil: <http://www.undp.org/publications/annualreport2006/index.shtml>.
8. <http://water.org/learn-about-the-water-crisis/facts/>
9. Rezoluția Adunării Generale nr. 3314 (XXIX) din 14 decembrie 1974. Disponibil: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/739/16/IMG/NR073916.pdf?OpenElement>.